

Trnavská univerzita v Trnave, Pedagogická fakulta
Katedra pedagogických štúdií

Medzinárodná vedecká konferencia
International Scientific Conference

28. – 29. 10. 2010, Smolenice

Kontexty filozofie výchovy
v historickej a súčasnej perspektíve

Contexts of Philosophy of Education
in Historical and Contemporary Perspective

zborník abstraktov
Book of Abstracts

Kontexty filozofie výchovy v historickej a súčasnej perspektíve
Contexts of Philosophy of Education in Historical and Contemporary Perspective

zborník abstraktov/*Book of Abstracts*

Editor: doc. PhDr. Andrej Rajský, PhD.

Preklad a korektúry: PaedDr. Marína Trnková, PhD.

Grafická úprava: Mgr. Marek Wiesenganger

Vydavateľ: Pedagogická fakulta Trnavskej univerzity v Trnave

Rok vydania: 2010

Miesto vydania: Trnava

ISBN 978-80-8082-390-0

OBSAH

Úvod	7
Bildung ako tvorenie a ako vzdelanie vo filozoficko-edukačnej koncepcii Romana Guardiniho/ <i>Bildung as the Formation and Education in the Philosophical and Educational Approach of Romano Guardini</i> (Mgr. Eva Bačkorová)	8
Sedem komplexných princípov výchovy a vzdelávania pre budúcnosť/ <i>Seven Complex Principles of Education for the Future</i> (Mgr. Ladislav Baranyai)	9
Výchovou ku kultivácii osobnosti – niekoľko inšpirácií z učenia Konfucia/ <i>Through Education to Cultivation of Personality: Some Inspirations from the Teaching of Confucius</i> (Mgr. Lucia Bokorová, PhD.)	10
Resocializácia vo filozofickom poňatí/ <i>Rehabilitation in Philosophical Approach</i> (Jacek Bylica, PhD.)	10
Logoterapia a jej hlas v dialógu filozoficko-výchovných teórií/ <i>Logotherapy and Its Place in the Dialogue of Philosophical-Educational Theories</i> (PhDr. Vlasta Dúbravová)	12
Význam cesty/ <i>The Importance of the Path</i> (Mgr. Markéta Dvořáková)	13
Osvetové programy poľských pozitivistov v 2. polovici 19. storočia/ <i>Educational Programmes of the Polish Positivists in the Second Half of the 19th Century</i> (Dr. Czeslaw Galek)	13
Vplyv reformácie na pedagogickú činnosť Leonarda Stöckela/ <i>The Impact of the Reformation on Leonard Stockel's Pedagogical Activity</i> (PhDr. Jana Gašparovičová)	14
Filozofia výchovy v kontexte elektronických médií/ <i>Philosophy of Education in the Context of Electronic Media</i> (prof. PhDr. Slavomír Gálik, PhD.)	15
Filozofia výchovy a jej súčasná synkreticko-holistická perspektíva/ <i>Philosophy of Education and Its Contemporary Syncretic-Holistic Perspective</i> (Mgr. Sabína Gáliková Tolnaiová, PhD.)	16
Historické dedičstvo poručníctva a jeho prejavy v edukačnej praxi v pohľade 21. storočia/ <i>The Custodial Legacies of History: Reviewing Educational Practice in the Early 21st Century</i> (Dr. Pádraig Hogan)	17

Filosofie hledání/ <i>Philosophy of Questing</i> (Prof. PhDr. Anna Hogenová, CSc.)	18
Filozofia výchovy ako východisko univerzitného štúdia vied o výchove/ <i>Philosophy of Education as a Foundation of University Studies of Educational Sciences</i> (Prof. PhDr. Beata Kosová, CSc.)	18
Výchova v kontextu eschatologie/ <i>Education in the Context of Eschatology</i> (Mgr. Piotr Marek Kowalski)	19
Metamorfózy európskeho pedagogického myslenia/ <i>Metamorphoses of European Educational Thinking</i> (doc. PhDr. Ing. Blanka Kudláčová, PhD.)	19
Kyberprostor jako prostor k výchově a poznání - Filein, sofia, kybernao/ <i>Cyberspace as a Space for Education and Cognition - Filein, Sofia, Kybernao</i> (MgA. Jana Kuklová)	20
Ako dnes dešifrovať výzvu adresovanú škole „učiť žiakov myslieť“?/ <i>How to Grasp the Challenge Addressed to School: “to Teach Students to Think”?</i> (PhDr. Branislav Malík, CSc.)	21
Etika a vzdelávanie učiteľov v Portugalsku/ <i>Ethics and Teacher Education in Portugal</i> (Prof. Maria João Mogarro)	22
Výchova jako životní pohyb/ <i>Education as a Life Movement</i> (doc. PhDr. Naděžda Pelcová, CSc.)	23
Vytváranie profesionálnej etiky pre učiteľov – situácia v Portugalsku v päťdesiatych až sedemdesiatych rokoch 20. storočia/ <i>Building Professional Ethics for Teachers – Historical Overview of the Situation in Portugal from the 1950s till 1970s</i> (Prof. Joaquim Pintassilgo)	24
Cíle výchovy v pluralitní společnosti/ <i>Educational Objectives in the Pluralist Society</i> (PhDr. Jiří Pospíšil, PhD.)	25
Vývoj výchovy v rodine v európskej tradícii pedagogického myslenia/ <i>The Development of Education in Family in the European Tradition of Pedagogical Thinking</i> (doc. PhDr. Mária Potočárová, PhD.)	25
Filosofie výchovy - Moudrost z lásky nebo láska k moudrosti?/ <i>Philosophy of Education - Wisdom out of Love or Love for Wisdom?</i> (Mgr. Miriam Prokešová, PhD.)	26

Personalistické východiská pre teóriu kultivácie človeka/ <i>Personalistic Foundations for the Theory of Cultivation of Human</i> (doc. PhDr. Andrej Rajský, PhD.).....	26
Vzťah učiteľ - žiak u Alberta Camusa/ <i>The Teacher Student Relationship: Ideas from the Life and Work of Albert Camus</i> (Prof. Raniero Regni)	27
K vybraným témam filozofie výchovy (PAIDEIA a koncept prirodzeného sveta)/ <i>On the Selected Themes of Philosophy of Education (Paideia and the Concept of the Natural World)</i> (Mgr. Peter Rusnák, PhD.)	28
Systematika súčasných smerov pedagogiky/ <i>Systematics of Contemporary Pedagogical Movements</i> (Prof. dr hab. Bogusław Śliwerski)	29
Filozofia výchovy v Poľsku v 20. storočí/ <i>Philosophy of Education in Poland in 20th century</i> (Prof. nadzw. dr hab. Sławomir Sztobryn)	30
Filozofia výchovy v procese formovania modernej slovenskej školy v 19. storočí/ <i>Philosophy of Education in the Process of Formation of the Modern Slovak School in the 19th Century</i> (Mgr. Janka Štulrajterová, PhD.)	31
Filozofia výchovy v klasickom Grécku. Problematika predmetu a metodológie/ <i>Philosophy of Education in Classical Greece. Subject Matter and Methodology Issues</i> (Dr. Marcin Wasilewski)	32
Antropologické východiská edukability človeka v pedagogickej koncepcii J. J. Rousseaua/ <i>The Anthropological Background of Educability of Human in the Educational Thinking of J. J. Rousseau</i> (Mgr. Marek Wiesenganger).....	33
Myšlení moudrosti ve výchově/ <i>Thinking of Wisdom in Education</i> (Mgr. Zbyněk Zicha)	34
Kultúrno-tvorivé procesy a eticko-hodnotová dimenzia výchovy v transformujúcej sa spoločnosti/ <i>Cultural and Creative Processes and Value-Ethical Dimension of Education in the Transforming Society</i> (Prof. PhDr. PaedDr. Martin Žilínek, PhD.)	35

Úvod

Zborník abstraktov *Kontexty filozofie výchovy v historickej a súčasnej perspektíve - Contexts of Philosophy of Education in Historical and Contemporary Perspective* je publikáciou, ktorá má prispieť k odbornej a prehľadnej organizácii medzinárodnej vedeckej konferencie s rovnomeným názvom, ktorá sa uskutoční v Smolenickom zámku v dňoch 28. - 29. októbra 2010. Vedecké podujatie gesturuje tím vedcov a pedagógov Katedry pedagogických štúdií Pedagogickej fakulty Trnavskej univerzity v Trnave, v spolupráci s dvomi zahraničnými vedeckými inštitúciami - Towarzystwo Pedagogiki Filozoficznej v Poľsku a Katedrou občanské výchovy a filosofie Pedagogickej fakulty Univerzity Karlovej v Prahe v Českej republike a to v rámci riešenia grantovej úlohy VEGA č. 1/0452/08 *Filozoficko-antropologické východiská pedagogického myslenia v európskej tradícii a kultúre*.

Tematicky toto podujatie odráža dlhodobé odborné zameranie a záujem členov riešiteľského tímu o problematiku filozofie výchovy, ktorá na Slovensku nemá vlastnú tradíciu, no ktorá sa ukazuje ako nanajvýš naliehavá v oblasti ďalšieho rozvíjania vied o výchove, ako aj s nimi súvisiacej edukačnej praxe. Ako výzvu pre skúmanie a diskusiu sme vytýčili niekoľko obsahových okruhov: 1) *„Láska k múdrosti“ ako hybná sila edukácie*: O cieľoch výchovy a vzdelávania z pohľadu filozofie. Filozoficko-pedagogická teleológia. Súvzťažnosť a vzájomná podmienenosť filozofie a pedagogiky; 2) *Človek – homo educans et educandus*: Pedagogicko-antropologické aspekty edukácie. Základné dimenzie a charakteristiky človeka ako *natura perfectibilis*. Človek – posledný dôvod teórie a praxe výchovy; 3) *Filozofická výchova a pedagogická filozofia v historických kontextoch*: Dejinné koncepcie filozofie výchovy; teórie výchovy v rámci širších filozofických, sociálnych a kultúrnych paradigiem; 4) *Späť ku koreňom pedagogického myslenia?* „Rehabilitácia“ a rekontextualizácia filozofie výchovy uprostred vied o výchove. Súčasný výzvy, konflikty a problémy teoretického uchopenia edukácie.

V rámci uvedených teoretických podnetov sme si určili tieto základné ciele konferencie:

- vyzdvihnúť, zdôrazniť a zhodnotiť súvzťažnosť a vzájomnú podmienenosť pedagogiky a filozofie,
- analyzovať historické kontexty formovania filozoficko-pedagogickej reflexie,
- identifikovať aktuálne problémy teórie a praxe edukácie a poukázať na úlohu filozofie výchovy pri ich riešení.

Od všetkých kolegov, vedcov a akademických pracovníkov, účastníkov vedeckej konferencie očakávame, že prispejú svojím odborným i ľudským vkladom k dosiahnutiu vytýčených zámerov. Veríme, že tento zborník abstraktov bude dobrou pomôckou v spoločnom úsilí.

za zostavovateľský tím
doc. PhDr. Andrej Rajský, PhD.

V Trnave 10. októbra 2010

Bildung ako tvorenie a ako vzdelanie vo filozoficko-edukačnej koncepcii

Romana Guardiniho

Bildung as the Formation and Education in the Philosophical and Educational Approach of Romano Guardini

Mgr. Eva Bačkorová

*Katedra pedagogických štúdií, Pedagogická fakulta Trnavskej univerzity v Trnave,
Priemysel'ná 4, 918 43 Trnava, Slovakia
backorova.eva@gmail.com*

Filozoficko-edukačná koncepcia Romana Guardiniho (1885-1968) vo svojich základných východiskách reprezentuje princípy osobnostne zameranej pedagogiky (Persönlichkeitspädagogik). V príspevku reflektujeme jeho koncepciu z pozície dvoch obsahových rovín pojmu Bildung. Zaoberáme sa teda obsahovou rovinou pojmu Bildung ako každodennej životnej praxe v procese vzťahu vzdelávajúceho a vzdelávaného a rovinou napĺňania individuálnej životnej formy človeka v procese tvorenia (Bildung) a sebatvorenia (Selbstbildung). Bildung potom nepredstavuje len jednostrannú redukciu vzdelania na osvojovanie si pozitívnych praktických vedomostí a rozumových schopností, ale predovšetkým prácu na živých silách a snahách človeka, na jeho vnútornej a vonkajšej podobe, na jeho vnútornom i vonkajšom svete, je výrazom podstaty ľudského bytia.

Educational and philosophical concept of Romano Guardini (1885-1968) represents in its basis the principles of personally-oriented pedagogy (Persönlichkeitspädagogik). The paper reflects Guardini's concept from the position of two content planes of the notion Bildung. Thus we deal with the notion of Bildung as a daily living experience in the process of relationship of educator and the educated. On the other hand, Bildung means filling of individual form of human life in the process of formation (Bildung) and self-formation (Selbstbildung). Bildung then means not only a unilateral reduction of education to the acquisition of positive practical knowledge and cognitive skills, but it mainly means the work on vital force and aspiration of human, on their internal and external form, on their internal and external world; Bildung is the expression of the essence of human existence.

Sedem komplexných princípov výchovy a vzdelávania pre budúcnosť

Seven Complex Principles of Education for the Future

Mgr. Ladislav Baranyai

*Katedra pedagogických štúdií, Pedagogická fakulta Trnavskej univerzity v Trnave,
Priemyselná 4, 918 43 Trnava, Slovakia
maco49@inMail.sk*

S menom Edgar Morin (8. 7. 1921) sa na Slovensku nestretáme často. Tento súčasný francúzsky filozof, sociológ a spisovateľ napísal – po mnohých predchádzajúcich prácach – na prelome tisícročí, v období zrelosti svojho myslenia, krátke dielo venované výchove a vzdelávaniu pre budúcnosť. Za základné východisko si volí komplexný, neredukcionistický prístup k človeku ako takému. Ako priamy účastník bojov v Druhej svetovej vojne, ale aj ako bývalý člen komunistickej strany Francúzska, využíva tieto svoje životné skúsenosti pre sformulovanie princípov myslenia, ktoré má zodpovedať výzvam súčasného sveta s jeho bezprecedentnými možnosťami, ale aj rizikami. Robí to v pokore uvedomenia si svojich vlastných hraníc, a robí to s otvorenosťou voči každému človeku a voči všetkému, čo je ľudské, vrátane súčasnej vedy, lokálnej kultúry, religiozity i existenciálneho mystéria. Vo svojom príspevku sa zameriavam na krátke predstavenie tých pedagogických prvkov, ktoré osobitne rezonujú v našom kultúrnom a spoločenskom kontexte.

The present day French philosopher, sociologist and author, Edgar Morin (8.7.1921), is not very well known in our Slovak context. After many previous works, at the turning point of the millennia, in the age of his well established matured thinking, he wrote an essay about education for the future. The basis he chooses is a complex, not reductionist approach to human. As an active participant of the World War II, as well as a former member of the French Communist Party, he uses his own lifelong experience to formulate the basis of thinking which should correspond to the challenges of today's world with its unprecedented possibilities as well as risks. He does it in humility, accepting his own limitations, and with openness towards each human being and towards everything what is human, including contemporary science, local cultures, religiosity and the very mystery of our existence. In my paper I would like to focus on a brief explanation of those educational components that specially resonate in our cultural and social context.

Výchovou ku kultivácii osobnosti – niekoľko inšpirácií z učenia Konfucia *Through Education to Cultivation of Personality: Some Inspirations from the Teaching of Confucius*

Mgr. Lucia Bokorová, PhD.

*Katedra pedagogických štúdií, Pedagogická fakulta Trnavskej univerzity v Trnave,
Priemyselná 4, 918 43 Trnava, Slovakia
bokorovalucia@gmail.com*

Následkom značnej zemepisnej izolácie (oceány, pohoria) bola Čína dlhé storočia pomerne uzavretým kultúrnym okruhom. Historické nálezy však dokazujú, že čínska civilizácia a kultúra má niekoľko tisícročnú tradíciu. Pre Európu bolo duchovné bohatstvo tejto civilizácie neznáme až do príchodu jezuitov do Číny v roku 1583. Dominantnou filozofiou a základom vzdelávacieho systému bol v Číne konfucianizmus. Kchung-c' vytvoril systém vzdelania, ktorý vyformoval celé generácie učencov. Do akej miery dnes vzdelaný Európan pozná túto veľkú ázijskú kultúru a filozofiu? Je mentalita západného človeka vzdialená alebo sa z jej chápania a učenia o človeku môžeme niečím inšpirovať?

China had been a relatively closed cultural circle for long centuries due to its considerable geographical isolation (oceans, mountains). However, historical records show that Chinese civilisation, culture and tradition have several thousands years long tradition. The first Jesuits arrived to China in 1583. Through their correspondence Europe first learned about the Chinese science and culture. Confucianism was the dominant philosophy and the basis of educational system. Kchung-c' created a system of education which formed generations of educators and scholars. How deep do educated Europeans of today know this great Asian culture and philosophy? Is it very different from mentality of the Western people or can we learn and understand something more about man through it?

Resocializácia vo filozofickom poňatí *Rehabilitation in Philosophical Approach*

Jacek Bylica, PhD.

*34 – 120 Andrychów, ul. Dąbrowskiego 75, Poland
jacek.bylica@uj.edu.pl*

V antropologickej reflexii autor vychádza z toho, že iba jasné zadefinovanie kým je človek, má rozhodnúť o prostriedkoch a metódach resocializácie. Bez takejto reflexie sa resocializácia stáva iba nástrojom (často neefektívnym), ktorému chýba ontologický základ. Na resocializáciu jepotrebné poznať grécku filozofiu: filozofiu človeka našej kultúrnej oblasti. Vychádzajúc od Sokrata a Platóna, cez Plotína, Schopenhauera, Nietzscheho a Hegla, fenomenológiu Husserla a filozofiu svetla Edity Steinovej autor formuluje

monistickú koncepciu človeka a reality. Chápe človeka ako časť celku. Celok zase ako energiu. Súčasná resocializácia sa zdá byť procesom harmonizovania energií na individuálnej úrovni a ekosystému – na úrovni celku. Preto *homo harmonicus* (harmonizujúci človek), harmonizujúci vychovávateľ, harmonizujúca inštitúcia, zharmonizovaný systém, harmonizovaný svet, harmonická energia. *Harmoniensis* sú schopnosti a prostriedky slúžiace harmonizovaniu. Na individuálnej úrovni *harmoniensis* zohľadňujú Freuda, keďže chápuc človeka iba racionálne (kognitívno - behaviorálne) nie sme schopní človeka zharmonizovať. Dôležitou časťou nás samých sú taktiež hlbšie psychické stavy (napr. sny), ktoré predstavujú adaptáciu energie. Z toho vychádzajú nové experimenty v niektorých poľských väzeniach (joga, tibetské zvony). V panteistickom kontexte autor predstavuje aj svetové procesy (globalizácia, európska integrácia). Resocializácia bude na koniec ukázaná ako vychádzajúca z eidetického *glocal* dialógu.

The point of consideration of the author is an anthropological context because only a clear definition of human nature should decide about the choice of rehabilitation's methods and techniques. Without such a reflection rehabilitation becomes only a technique out of ontological background (often inefficient). The knowledge of Greek philosophy being a basic human philosophy of our culture is needed for effective rehabilitation. Coming out of Socrates and Plato through Platen, Schopenhauer, Nietzsche and Hegel, Husserl's phenomenology and the philosophy of light of Edith Stein the author creates a monistic concept of human and the reality. The author perceives the human as a part of the whole and the whole as an energy. Contemporary rehabilitation is a process of harmonizing of energies on the individual level as well as on the level of ecosystem. That's why the concept of homo harmonicus (harmonizing man), harmonizing educator, harmonizing institution, harmonized system, harmonized world, harmonious energy. Harmoniensis are abilities and tools needed for harmonization. At the individual level harmoniensis accent Freud's approach, because perceiving a man only rationally (behavioral – cognitive approach) we are not able to harmonize the man. An important part of us are also deeper psychological states (e.g. dreams) that represent the adaptation of energy. It gives support to new experiments in some Polish prisons (yoga, Tibetan gongs). In the pantheism context the author pictures also the contemporary global processes (globalization and European integration); and finally, rehabilitation is showed as based on eidetic, glocal dialogue.

Logoterapia a jej hlas v dialógu filozoficko-výchovných teórií

Logotherapy and Its Place in the Dialogue of Philosophical-Educational Theories

PhDr. Vlasta Dúbravová

*Katedra etickej a občianskej výchovy, Pedagogická fakulta Univerzity Komenského,
Bratislava, Slovakia
dubravova@fedu.uniba.sk*

Príspevok je koncipovaný so zámerom poukázať na hodnotu Franklovej logoterapie v dialógu filozoficko-výchovných teórií. V úvode textu predstavuje autorka „účastníkov“ rozhovoru, ich predstavy o svete, o človeku a o mieste výchovy v živote človeka. Hoci majú slovo všetci zúčastnení, pozornosť je sústredená na odpovede jedinečného prístupu k terapii V. E. Frankla a k jeho aplikácii na oblasť výchovy v prácach jeho žiačky, E. Lukasovej.

Logoterapia pracuje s obrazom o človeku, ktorý je mnohorozmerný a zdravý. Človek je bytosť, ktorá smeruje k tomu, aby využívala svoje fyzické a duševné funkcie vo vzťahu k určitej úlohe. Len to robí život človeka zmysluplným. Otvorenosť človeka sa prejavuje v schopnosti sebatranscendencie, v zameraní pozornosti mimo seba, na zmysel, ktorý má človek naplniť, ale aj v zameraní na iných ľudí, s ktorými sa v mnohorakých podobách stretáva.

Z toho môžeme usudzovať, akú výchovu človek potrebuje. Rozvíjať výchovou „vôľu k zmyslu“, znamená starať sa o dušu, hovoriť o slobode a zodpovednosti, nevyhýbať sa vážnym témam, v ktorých človek precíti potrebu vnímať a prejavovať zodpovednosť voči iným ľuďom, aj voči vlastnému životu. Na analýze dôležitých oblastí výchovy (výkon, skupina, sloboda) ukážeme nielen na následky existenčných problémov detí pre výchovu, ale aj na málo známy prístup E. Lukasovej k diagnostike a riešeniu výchovných problémov. Jedným z nich sú spôsoby, ktorými si človek uvedomuje významy či hodnoty - tvorba, práca a láska, či konfrontácia s osudom cez utrpenie.

„To, čo vložíme do výchovy k ľudskosti, je náš príspevok k jedinému životnému poisteniu ľudského pokolenia, ktoré existuje.“(Lukasová).

The article is conceived with the aim of emphasizing the value of Frankl's logo-therapy in the discourse of philosophical-educational theories. In the beginning, the author introduces the 'participants' in the dialogue, their thoughts and ideas about the world, man and about the education in man's life. Although all participants make their contribution on different topics, the attention is paid mostly to the answers of the unique approach to the therapy of V.E. Frankl and to his application to the area of education in the work of his pupil E. Lukas. Logotherapy works with the concept of man who is healthy and capable of various things and actions. A man is a being who tends to use their physical and mental functions depending on particular tasks. Only that makes a man's life meaningful. Open-mindedness of a man can be seen in their ability of self-transcendence and also in their ability to pay attention not only to themselves but to the things in the outside world that should inspire

them. Open-mindedness is also expressed in a man's ability to concentrate on other people they meet in various ways and situations.

From these aspects we can assume what kind of education a person needs. To develop an education 'the will to find a meaning', means to look after our soul, speak about freedom and responsibility and not to avoid serious topics, in which we start feeling the need to show responsibility towards other people and our lives. Based on the analysis of important areas of educational process (effort, group, freedom) we will discuss not only the consequences of existential problems of children for the education but also the little known approach of E. Lukas to the diagnostics and solving of educational problems. One of the ways is making a person realize meanings and values – creativity, work or love; or confrontation with one's fate through suffering. 'What we give to the education to humanity is our contribution to the one and only life insurance of mankind that exists.' (Lukas)

Význam cesty

The Importance of the Path

Mgr. Markéta Dvořáková

*Katedra občanské výchovy a filosofie, Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy, M. D.
Rettigové 4, 116 39 Praha 1 - Nové Město, Czech Republic
marketadvorakova@seznam.cz*

Príspevek pojednáva o význame cesty ve výchově. Mluví o celkovosti jako nejvyšším nároku na výchovu a vzdělání. Na příkladu fenoménu „Camino de Santiago“ ukazuje prostoupení vnitřního (Entelecheiá) a vnějšího účelu (Telos).

The paper discusses the importance of the path in education. The wholeness is spoken about as the highest demand on education. A permeation of internal (Entelecheiá) and external purpose (Telos) is showed on the example of “Camino de Santiago” phenomenon.

Osvetové programy poľských pozitivistov v 2. polovici 19. storočia

Educational Programmes of the Polish Positivists in the Second Half of the 19th Century

Dr. Czesław Galek

*Wyższa Szkoła Zarządzania i Administracji Zamość – Polska, Poland
E-mail: czgalek@poczta.onet.pl*

V 19. storočí bolo územie Poľska rozdelené medzi Rusko, Prusko a Rakúsko. Národné povstania neboli úspešné a navyše priniesli represie zo strany vládnucich mocností. V 70. rokoch 19. storočia začala byť aktívna skupina mysliteľov, publicistov a literátov, ktorí

vo svojom programe nadviazali na západoeurópsky pozitivizmus, ale hlavný dôraz kládli na spoločensko – ekonomickú oblasť, pretože si mysleli, že civilizačný rozvoj Poľska môže napomôcť jeho oslobodeniu. Vypracovali niekoľko osvetových programov, ktoré mali slúžiť tomuto cieľu. Začali bojovať so všeobecnou negramotnosťou tým, že vydávali populárne dielka slúžiace samoukom k učeniu písania, čítania a počítania. Popularizovali vedecké, technické, kultúrne vynálezy a pedagogické znalosti organizovaním čítania, roľnícko – priemyselných výstav, múzeí. Spoločnosť mobilizovali k zakladaniu súkromných technických, priemyselných, remeselníckych a roľníckych škôl. Programy, ktoré navrhli, sa významne pričínili k zvýšeniu úrovne osvetu v poľskej spoločnosti v 2. polovici 19. storočia.

In the 19th century Poland was under Russian, German and Austrian rule. Numerous national uprisings ended up in a defeat and repressions from the side of the invaders. In the 1970s a group of open-minded philosophers, and at the same time columnists and writers, who in their ideological programme attached connections to the West European Positivism, started to be active. They emphasized mainly social and economic problems, because they thought that the liberation of Poland may only be brought about as a result of the civilization progress. They worked out a number of educational programmes, which were to contribute to the achievement of their intended goal. They set about to fight illiteracy, which was universal then, by publishing popular self-study guides for learning reading, writing and arithmetic. They popularized scientific, technical, cultural and educational achievements by organizing lectures, agricultural and industrial exhibitions and museums. They motivated the society in founding of private vocational schools, trade, craft and agriculture schools to increase the level of industry and agriculture. The programmes which they put forward contributed greatly to the increase in the level of education in the Polish society in the second half of the 19th century.

Vplyv reformácie na pedagogickú činnosť Leonarda Stöckela

The Impact of the Reformation on Leonard Stockel's Pedagogical Activity

PhDr. Jana Gašparovičová

*Trenčianska univerzita A. Dubčeka v Trenčíne, Slovakia
gasparovicova@tnuni.sk; jana.gasparovicova@post.sk*

Leonard Stöckel (1510 – 1560), významný humanistický vzdelanec a teológ, bol už počas svojho života vysoko cenenou a uznávanou osobnosťou v Uhorsku i v Nemecku. Predstavuje jedného z najdôležitejších dejateľov obdobia reformácie, ktorý bol vďaka svojej vynikajúcej pedagogickej činnosti označovaný ako Hungariae praeceptor – uhorský učiteľ. Vplyv Lutherovej reformácie a Melanchthonovho pedagogického učenia sa odzrkadľuje v našom najstaršom pedagogickom dokumente zo 16. storočia – v Zákonoch bardejovskej školy – Leges scholae Bartphensis, ktorú Stöckel ako rektor skoncipoval pre bardejovskú školu. Konceptia filozofie výchovy Leonarda Stöckela našla odozvu i

v súčasnom školskom poriadku Gymnázia L. Stöckela v Bardejove, čoho potvrdením je i komparácia oboch školských poriadkov.

Leonard Stöckel (1510 – 1560), gained the reputation of an outstanding and humanistic scholar and theologian in Hungary and Germany during his life. He is ranked among the most important reformers and due to his excellent pedagogical activity he was known as Hungariae praeceptor – Hungarian teacher. The impact of Luther's reformation and Melanchthon's pedagogical theory is reflected in the oldest pedagogical national document that dates back to 16th century – in Leges Scholae Bartphensis (Bardejov School Laws) that were created by Stockel as the rector at the Bardejov School. The concept of philosophy of education by Leonard Stockel is reflected in contemporary School policy, Education Regulations at L. Stockel Grammar School in the city of Bardejov. This fact can be proved by comparison of both types of regulations.

Filozofia výchovy v kontexte elektronických médií ***Philosophy of Education in the Context of Electronic Media***

prof. PhDr. Slavomír Gálik, PhD.

*Katedra kulturológie, Filozofická fakulta Univerzity Konštantína Filozofa, Hodžova 1, 949
74 Nitra, Slovakia
s_galik@yahoo.com*

Myslíme a komunikujeme prostredníctvom médií, ktoré sú rôznej povahy ako je reč, písmo, tlač, TV alebo internet. V priebehu dejín európskej kultúry jednotlivé dominantné médiá vytvárali kultúrnu paradigmu pre myslenie, prežívanie a konanie. V súčasnosti sú dominantnými médiami elektronické médiá. Komunikácia prostredníctvom elektronických médií mení vnímanie reality, času, priestoru, ale aj hodnotový systém súčasnej spoločnosti. Hodnoty súčasnej postmodernej doby charakterizuje najmä individualizmus, hedonizmus, prežívanie prítomnosti, absencia veľkých ideí, či ideálov. Transponovanie týchto hodnôt do výchovy spôsobuje stratu výchovných ideálov a cieľov, čo spôsobuje vo výchove dezorientáciu a chaos. Filozofia výchovy reflektuje tento stav, hodnotí pozitíva aj negatíva, a hľadá aj riešenia ako napríklad v holistickom poňatí výchovy.

We think and communicate through media of various types, for example speech, writing, press, television or the Internet. Individual dominant media have created a cultural paradigm for thinking, experiencing and acting throughout the history of European cultures. At present, the most dominant media are electronic media. Communication through electronic media changes not only the perception of reality, time and space, but also the value ladder of contemporary society. The values of present postmodern era are characterised by individualism, hedonism, living out the present, absence of great ideals and aims. Transposition of such values into education causes loss of educational ideals and aims and consequently, disorientation and chaos. Philosophy of education reflects this

situation, evaluates positives and negatives and searches for solutions, for example in holistic approach to education.

Filozofia výchovy a jej súčasná synkreticko-holistická perspektíva ***Philosophy of Education and Its Contemporary Syncretic-Holistic Perspective***

Mgr. Sabína Gáliková Tolnaiová, PhD.

*Katedra všeobecnej a aplikovanej etiky, Filozofická fakulta Univerzity Konštantína
Filozofa, Hodžova 1, 949 74 Nitra, Slovakia
s_galik@yahoo.com*

Oblasť filozofie výchovy je širokou oblasťou. V 20. storočí sa azda najexplicitnejšie rozvíjala v rámci duchovnovednej – tzv. filozofickej pedagogiky. Bola a je neustále kriticky konfrontovaná. V súčasnosti sa jej dotýka okrem iného napríklad aj kritika z hľadiska postmodernizmu. Aktuálna perspektíva filozofie výchovy v postmodernej dobe si vyžaduje špecifickú odpoveď na diagnózu súčasného stavu výchovy. Myslenie o výchove sa v jej rámci paradigmaticky posúva od kvantitatívneho ku kvalitatívnemu, od jednodimenzionálneho k mnohodimenzionálnemu a pod. Synkreticko – holistická perspektíva sa ukazuje v tomto zmysle vo filozofii výchovy aktuálnou. V rámci nej zohráva svoju úlohu akceptovanie psychagogického rozmeru ľudského života a výchovy. „Obrat k psychagogii“, uplatnenie synkreticko-holistickej perspektívy predstavuje významný a žiadaný posun v panujúcej paradigme výchovy, resp. filozofii výchovy a znamená prekročenie jej problematických „moderných“ determinácií, ale taktiež aj problematických radikálnych „post-moderných“ determinácií.

Philosophy of education represents a very wide field. It was a subject of perhaps the most explicit development in the 20th century within the so-called philosophical pedagogy. It has always been critically confronted. At present it is criticised also from the post-modern perspective. The present perspective of philosophy of education in the post-modern era needs a specific answer to the diagnosis of education's present state. Thinking about education, within its boundaries, is being paradigmatically shifted from quantity to quality, from one-dimensional to multidimensional attitude, and so on. In this sense, the syncretic-holistic perspective seems to be very current in philosophy of education. Within its extent, the acceptance of psychological dimension of human life and education is important. "Turn to psychagogy", application of syncretic-holistic perspective, represents an important and desired shift in the prevailing paradigm of education, or philosophy of education, but it means also the trespassing of its problematic "modern" determination and problematic radical "post-modern" determination.

Historické dedičstvo poručníctva a jeho prejavy v edukačnej praxi v pohľade 21. storočia

The Custodial Legacies of History: Reviewing Educational Practice in the Early 21st Century

Dr. Pádraig Hogan

*Department of Education, National University of Ireland, Maynooth Co Kildare, Ireland
padraig.hogan@nuim.ie*

Vzhľadom na tému konferencie, príspevok by sme klasifikovali ako filozoficko-historické bádanie starších a novších foriem kontroly, alebo poručníctva, vo výchove a vzdelávaní. Výchova v Európe bola po storočia z veľkej časti ovládaná cirkevnou mocou. Cirkevná moc jednoznačne určovala a schvaľovala smer a spôsob myslenia i vyučovania. Pedagógom bolo neustále pripomínané, že ich povolanie je podstatne podriadené, že ho treba vykonávať v súlade s nariadeniami vyššej moci. V príspevku zdôrazňujeme ako všetky varianty poručníckej koncepcie výchovy deformujú skúsenosť výchovy od osvietenstva až po koniec dvadsiateho storočia. Poukazujeme na pojem výchovy ako praxe, ktorá má dlhší a hlbší filozofický pôvod než ktorákoľvek verzia poručníckej koncepcie. Zároveň poukazujeme na fakt, že skúmanie výchovy ako praxe ponúka sľubnejšiu a prijateľnejšiu perspektívu pre 21. storočie než akákoľvek alternatívna koncepcia.

In view of the conference theme, this would be a philosophical-historical exploration of older and newer forms of control, or custodianship, in education. For instance, for centuries, education in Europe was largely under the control of ecclesiastical authorities. What was to be thought, and to be taught, received its ultimate orientation and approval from ecclesiastical authorities. For educators, there were reminders everywhere that theirs was essentially a subordinate occupation, to be carried out in conformity with what was decreed by higher authorities. In this paper I'd propose to stress how all variants on of a custodial conception of education disfigure the experience of education from Enlightenment until end of Twentieth Century. I'm keen to show that the notion of education as a practice in its own right has a philosophical ancestry which is longer and deeper than any version of a custodial conception. More importantly, I'm also keen to show that exploring education as a practice in its own right offers more promising and more defensible prospects in the 21st century, than do any alternative conceptions.

Filosofie hledání

Philosophy of Questing

Prof. PhDr. Anna Hogenová, CSc.

*Katedra občanské výchovy a filosofie, Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy, M. D.
Rettigové 4, 116 39 Praha 1 - Nové Město, Czech Republic
hogen@volny.cz*

Filosofie výchovy, péče o duši jako základ, logistikon, thymos, epithymia – tři části duše dle Platóna a Patočky. Hledání jako základ filosofie, otázky jsou důležitější než odpovědi. Důsledky prevalence žádostivosti tvoří v duši nemoc (pleonexie). Hybris jako pýcha je výsledkem polovzdělanosti. Pravda jako neskrytost (aletheia) ve srovnání s pravdou jako správnost (orthotes). Dialog je kořen vzdělanosti. Pravda jako neskrytost (aletheia) v konfrontaci s pravdou ve smyslu správnosti (orthotes).

Philosophy of education, the care for the soul as the basis, logistikon, thymos, epithymia – three parts of the soul from Plato's and Patocka's point of view. Questing is the basis of philosophy, questions are more important than answers. Consequences of prevalence of appetence create the illness in the soul (pleonexie). Hybris as pride is the product of half-education. Truth as uncoverness (aletheia) in confrontation with the truth as rightness (orthotes). Dialog as the root of education. Aletheia (uncoverness) and its meaning today.

Filozofia výchovy ako východisko univerzitného štúdia vied o výchove

Philosophy of Education as a Foundation of University Studies of Educational Sciences

Prof. PhDr. Beata Kosová, CSc.

*Katedra elementárnej a predškolskej pedagogiky, Pedagogická fakulta Univerzity Mateja Bela, Ružová ul. 13, 974 11 Banská Bystrica, Slovakia
rektorka@umb.sk*

Zdôvodnenie opätovne sa presadzujúcej filozofie výchovy v súčasnosti. Antropologický a holistický obrat k celostnej osobnosti učiteľa. Vzťah filozofie výchovy k ostatným pedagogickým a andragogickým vedám, jej predmet a najdôležitejšie obsahové oblasti. Objasnenie chápania podstaty výchovy ako vzťahu a filozoficko-výchovné charakteristiky tohto vzťahu. Otázky o dilemách výchovy, o podstate svojho pedagogického myslenia a konania, ktoré by si mal každý učiteľ položiť. Filozoficko-výchovná charakteristika univerzity a zdôvodnenie univerzitnej povahy štúdia všetkých vied o výchove. Princípy univerzity vo vzťahu k vzdelávaniu učiteľov.

Accounting for the reasserting philosophy of education at present. Anthropological and holistic turn to a holistic/complex personality of a teacher. The relationship between philosophy of education and other pedagogical and andragogical sciences, its object and the most important content areas. Clarification of understanding of the basis of education as a relation and philosophical and educational characteristics of that relation. Questions about the dilemmas of education, about the basis of teacher's educational thinking and acting that should be asked by every teacher. Philosophical and educational characteristics of university and accounting for university character of study of all educational sciences. The principles of university in a relation to teacher education.

Výchova v kontextu eschatologie ***Education in the Context of Eschatology***

Mgr. Piotr Marek Kowalski

Římskokatolická farnost Ostrava – Hrušov, Czech Republic
kowp @o2.pl

Výchova v kontextu eschatologie. Filosofie výchovy a otázky umírání a smrti. Má umírání a smrt své místo v kontextu filosofie výchovy? Je život cestou ke smrti a smrt cestou k životu? Z jakých různých úhlů pohledů můžeme hledat odpovědi na výše položené otázky? Je možné pojmout eschatologii do celkového rámce filosofie výchovy? Jak a proč?

Philosophy of education and questions of dying and death. Has dying and death its place in the context of philosophy of education? Is life the way to death and death the way to life? Which perspectives can we search for the answers to the above mentioned questions from? Is it possible to conceive eschatology to the total frame of philosophy of education? How and why?

Metamorfózy európskeho pedagogického myslenia ***Metamorphoses of European Educational Thinking***

doc. PhDr. Ing. Blanka Kudláčová, PhD.

Katedra pedagogických štúdií, Pedagogická fakulta Trnavskej Univerzity v Trnave, Priemyselná 4, 918 43 Trnava, Slovakia
bkudlac@gmail.com

Skúmanie pedagogického myslenia je neustálym a opakovaným pokusom skúmania ľudského myslenia, chápania človeka a jeho zámeru kultivovať seba a svet. V našom príspevku sa pokúsime o zhrnutie analýz kolektívu autorov z viacerých vedných oblastí, ktorí sa prostredníctvom teoretickej rekonštrukcie pedagogickej minulosti pokúsili hľadať

jednak určité determinanty a idey, ktoré ovplyvnili európske pedagogické myslenie a spôsobili v jeho vývoji zlomy a dynamické zmeny, ale identifikovali tiež určité invariantné štruktúry, typické pre pedagogické myslenie v európskej tradícii. Výsledky ich skúmaní sú obsahom monografie s názvom *Európske pedagogické myslenie* v období od antiky po modernu a môžu napomôcť jednak identifikácii a vymedzeniu pedagogického myslenia v európskej tradícii voči iným geografickým prostrediam a kultúram, a zároveň umožňujú vstúpiť do kultivovaného dialógu s ich predstaviteľmi. Skúmanie fenoménu výchovy a vzdelávania v pohľade viacerých kontextov nám umožňuje vidieť ho v nových súvislostiach, čo otvára priestor pre nové otázky, korekcie a objektivizovanie histórie pedagogickej teórie a praxe, nakoľko ide o proces, ktorý nie je možné definitívne ukončiť.

*The research of educational thinking is a continual and repeated attempt to explore human thinking, understanding of human and their intention to cultivate themselves and the world. In our paper we attempt to sum up analyses by the collective of authors from several scientific areas, who through theoretical reconstruction of educational past tried to search for certain determinants and ideas that influenced European educational thinking and caused turning points and dynamic changes in its development, but also identified certain invariant structures, typical for educational thinking in European tradition. The results of their research create contents of a monograph entitled *European Educational Thinking in the period from the antique till modernism* and they can help to identify and specify educational thinking in European tradition towards other geographic environments and cultures and at the same time they enable entering a cultivated dialogue with its representatives. The research of phenomenon of education in the view of several contexts enables us to see it in new connections, what opens up a space for new issues, corrections and objectification of history of pedagogical theory and practice, inasmuch as we deal with a process that can't be definitely terminated.*

Kyberprostor jako prostor k výchově a poznání - Filein, sofía, kybernao ***Cyberspace as a Space for Education and Cognition - Filein, Sofía, Kybernao***

MgA. Jana Kuklová

*Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy, M. D. Rettigové 4, 116 39 Praha 1 - Nové Město,
Czech Republic
janakuklov@gmail.com*

Príspevek promýšľá niektoré nové otázky, jež jsou filosofii výchovy kladeny v souvislosti s propojením procesu poznávání a výchovy s médií. Zabývá se fenomenologií média, jež vyvstává jakožto aparát v oblasti techné a poiésis a směřuje tak bytování dasein do oblasti tzv. technického prostoru, jež má své specifické atributy. Technický prostor uchopuje dasein v oblasti vnímání prostoru, prožívání času a užívání jazyka a zasahuje tak do procesu myšlení, cítění a vnímání sebe sama a světa. Kyberprostor jako příklad technického prostoru je pedagogickým prostorem. Kam a kým je člověk v kyberprostoru veden? Jaká je

souvztažnosť medzi filein, sofia a cybernao? Jaké nové otázky se pro pedagogiku a filosofii výchovy v rámci pobývání člověka v kyberprostru objevují?

The article deals with some new questions that philosophy of education asks in connection with educational process and media. It discusses the phenomenology of medium that is growing as an apparatus in the field of “techne” and “poiesis”, and moves thus “dasein” to the field of “technical space”. Technical space has its own specific attributions; it grasps dasein in the field of space perception, time perception and language using; thus it’s involved in the process of thinking, feeling and perceiving of one’s self and the world. Cyberspace as an example of technical space is educational space. Where and by whom is a man led in the cyber space? What is the relation among filein, sofia and cybernao? What kind of new questions do emerge for pedagogy and philosophy of education within man’s existence in the cyber space?

Ako dnes dešifrovať výzvu adresovanú škole „učiť žiakov myslieť“? *How to Grasp the Challenge Addressed to School: “to Teach Students to Think”?*

PhDr. Branislav Malík, CSc.

*Katedra etickej a občianskej výchovy, Pedagogická fakulta Univerzity Komenského,
Račianska 59, 813 34 Bratislava, Slovakia
bmalik@centrum.sk*

Autor vo svojom príspevku podrobuje kritickému skúmaniu koncept človeka chápaného ako homo cogitans, ktorý je v školskom prostredí ešte stále najviac udomácnенý. Kritike podrobuje najmä príliš zjednodušené chápanie procesu myslenia, ktoré sa negatívne premieta i do hodnotenia školského výkonu žiakov. Svoje námietky smeruje osobitne proti zužovaniu procesu myslenia len na rôzne stratifikované kognitívne operácie, na základe čoho prehodnocuje aj doterajší spôsob kategorizácie a hierarchizácie kognitívnych cieľov objektivizovaných v ich rôznych taxonómiách. Svoju pozornosť bezprostredne neobmedzuje len na oblasť myslenia, ale tematizuje aj jeho širší dejinný a socio-kultúrny kontext implicitne vymedzujúci oblasť „mysliteľného“. Autor tu mapuje aj faktory stimulujúce proces myslenia a tiež faktory, ktoré majú na myslenie inhibičný účinok. K faktorom podnecujúcich proces myslenia radí predovšetkým filozofický údiv evokujúci proces pýtania. Proces myslenia tu rámcuje tromi základnými otázkami, vytvárajúcimi obligátnu osnovu väčšiny svetonázorových konceptov: ako? (ako sa veci vo svete majú?), prečo? (prečo sa tak majú ako sa majú?) a načo? (načo sa tak majú, t.j. aký je ich zmysel?), pričom za najfundamentálnejšiu pre pochopenie procesu myslenia považuje tretiu z nich. Proces myslenia tiež obohacuje o ďalšie jeho dimenzie – hodnotovú, emocionálnu a sociálnu. Analyzuje tu i rôzne úrovne a štruktúrne elementy procesu myslenia a jeho rôzne modalities (myslenie, premýšľanie, vymýšľanie, kritické myslenie a pod.).

In his article the author is critically looking at the concept of a man understood as homo cogitans that is still widely spread in the school environment. He criticizes mainly oversimplified understanding of the process of thinking which is negatively present also in the evaluation of students' school performance. He raises his objections mostly against narrow understanding of the process of thinking which is seen merely as a set of differently stratified cognitive operations. He re-evaluates also the way how the cognitive aims objectified in their various taxonomies have been classified and hierarchized so far. He focuses not only on the field of thinking but he tries to grasp it in its broader historical and socio-cultural context implicitly delineating the field of the "conceivable". The author maps also the factors that stimulate the process of thinking and the factors that inhibit it. According to the author, philosophical wonderment evoking the questioning process is one of the main factors that provokes the process of thinking. The author puts the process of thinking in a framework made of three basic questions which create the usual outline of the most world view concepts: how? (how are the things in the world?), why? (why are they the way they are?) and what for? (what are they for?, i.e. what is their meaning?); while the third question is considered being fundamental for understanding of the process of thinking. The process of thinking is further enriched with its other dimensions - value, emotional, and social dimension. He also analyses different levels and structural elements of the process of thinking and its various modalities (thinking, contemplation, inventing, critical thinking, etc.).

Etika a vzdelávanie učiteľov v Portugalsku ***Ethics and Teacher Education in Portugal***

Prof. Maria João Mogarro

*University of Lisbon – UI&DCE: Unidade de Investigação & Desenvolvimento de Ciências da Educação da Universidade de Lisboa (Unity of Research & Development of Educational Sciences), Alameda da Universidade, 1649-013 Lisboa, Portugal
mariamogarro@gmail.com*

Príspevok analyzuje súbor prejavov o vzdelávaní učiteľov v Portugalsku s cieľom systematizovať etické a deontologické hodnoty, ktoré boli definované pre vykonávanie učiteľskej profesie v primárnom vzdelávaní. Základ dokumentov pozostáva z článkov z časopisov a novín, manuálov, okrem iného, zahŕňajúc historické momenty so snahou: 1. Pochopiť tieto hodnoty v kontexte ich tvorenia. 2. Porozumieť významu ich pretrvania alebo vytratenia. 3. Porovnať tieto etické normy so súčasnými učiteľskými dilemami a krízami. Vyberieme autorov a edukátorov, ktorí publikovali v dvadsiatych a šesťdesiatych rokoch 20. storočia, budeme sledovať ich pozíciu v tlačových médiách a vo verejnej činnosti zameranej na verejné školy a vzdelávacie inštitúcie. Tieto texty reflektujú kódex pravidiel a etických a deontologických noriem, ktoré pokračujú a determinujú prácu a život učiteľov.

This paper analyzes a set of speeches about teacher's education in Portugal, with the purpose of systematizing the ethical and deontological values that were defined to pursue the teaching profession in primary education. The body of documents consists of articles from magazines and newspapers, manuals, among others, covering historical moments in order to be able to: i) seize those values in the context of their production, ii) understand the meaning of their presence or disappearance; (iii) compare those ethical benchmarks with the teachers' dilemmas and crisis nowadays. We select authors and educators who wrote in the 1920s and 1960s, by conveying their positions in the press and public works that were aimed at public schools and education institutions. These texts reflect a code of rules and ethical and deontological norms that continue to determine the work and life of teachers.

Výchova jako životní pohyb ***Education as a Life Movement***

doc. PhDr. Naděžda Pelcová, CSc.

*Katedra občanské výchovy a filosofie, Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy, M. D.
Rettigové 4, 116 39 Praha 1 - Nové Město, Czech Republic
nadezda.pelcova@pedf.cuni.cz*

Stat' se zabývá problematikou ontologie výchovy. Výchovu chápe v intencích filosofie Patočkovy jako tři životní pohyby: pohyb akceptace, pohyb sebeprosazení a pohyb transcendence. Ukazuje souvislosti Patočkova pojetí výchovy jako životního pohybu s moderní evropskou tradicí (Buber, Lévinas, Heidegger) a promýšlí význam tohoto pojetí pro dnešní teorii výchovy. Chápe výchovu jako možnost setkání generací „u společné věci“ i jako dialog, spor a boj napříč generacemi. Jako kontinuitu kultury i diskontinuitu nutných proměn, jako vztah symetrický i asymetrický, založený především na problematické odpovědnosti.

The article deals with the issue of ontology of education. Following Patočka's philosophy, education is understood here as three life movements: acceptance movement, the movement of self-assertion and the movement of transcendence. The article shows connection of Patočka's concept of education as a life movement with modern European tradition (Buber, Lévinas, Heidegger) and thinks of the importance of this concept for today's theories of education. Education is viewed as an opportunity for generations to meet at "common issue" as well as a dialogue, conflict and struggle across generations. Education is viewed as a continuity of culture and a discontinuity of changes needed, as a relationship both symmetrical and asymmetrical, based mainly on problematic responsibility.

Vytváranie profesionálnej etiky pre učiteľov – situácia v Portugalsku v päťdesiatych až sedemdesiatych rokoch 20. storočia

Building Professional Ethics for Teachers – Historical Overview of the Situation in Portugal from the 1950s till 1970s

Prof. Joaquim Pintassilgo

Institute of Education – University of Lisbon, Alameda da Universidade, 1649-013 Lisboa, Portugal

japintassilgo@ie.ul.pt

Prostredníctvom tohto textu chceme prispieť k poznaniu koreňov procesu tvorenia učiteľskej profesie v Portugalsku. Budeme analyzovať okolnosti z obdobia päťdesiatych až sedemdesiatych rokov 20. storočia týkajúce sa stredoškolských učiteľov. Stav v médiách a učiteľských asociáciách poukazuje na množinu hodnôt a postojov považovaných za vhodné pre učiteľskú profesiu a tieto sú chápané ako centrálny element profesionalizačného procesu. Pre potreby príspevku vyberieme časť skúmaných prameňov v jednotlivých článkoch z pedagogickej tlače (predovšetkým v časopisoch *Labor* (Práca) a *The Professor* (Učiteľ)). Napokon, tieto texty obsahujú vynikajúcu reflexiu etickej dimenzie učiteľskej profesie tak, ako boli vnímané skupinou edukátorov. Zameriame sa na tie predstavy o učiteľskej profesii a o učiteľských aktivitách, ktoré nám pomôžu lepšie vykresliť význam toho, čo znamená byť “dobrý učiteľ”. Sústredíme pozornosť tiež na etické štandardy navrhované pre učiteľskú profesiu. Našou snahou je porovnať smerovanie prezentované v tomto období s reflexiou etických základov učiteľskej profesie v súčasnosti.

*Through this text, we intend to contribute to the knowledge of the roots of the construction process of teaching profession concerning Portuguese teachers. We will analyze circumstances of high school teachers between the 1950s and 1970s. The development within the media and teachers associations of a set of values and attitudes appropriate for the teaching activity will be understood as a central element of the professionalization process. For this study, we will select a set of research sources, in particular articles from pedagogical press (*Labor* and *The Professor* magazines among others). Taken together, these texts contain excellent reflections on the ethical dimension of the teaching profession, seen by a group of educators. We will be looking at representations of this profession and the teaching activity disclosed by this means, in order to draw the outlines of what being a “good teacher” means. We will also pay special attention, in specific, to the ethical standards and fundamentals proposed for the profession. We will seek to articulate the historical incursion with a reflection about the ethical foundations of the teaching profession today.*

Cíle výchovy v pluralitní společnosti *Educational Objectives in the Pluralist Society*

PhDr. Jiří Pospíšil, PhD.

*Katedra křesťanské výchovy, Cyrilometodějská teologická fakulta, Univerzita Palackého v Olomouci, Univerzitní 22, 771 11 Olomouc, Czech Republic
jiri.pospisil@upol.cz*

Příspěvek je zaměřen na hledání možných filosofických východisek pro stanovení výchovných cílů v prostředí pluralitní společnosti. Nastiňuje základní možné filosofické přístupy k uchopení výchovného cíle od náboženského, metafyzicko – teleologického, normativního až k výchově zakotvené v ideologii či pragmaticky redukováným cílům. Autor také představuje přístup hledání cílů prostřednictvím axiomaticky uchopených výchozích hodnot.

The paper is focused on enquiry of possible philosophical foundations for educational objectives in the pluralist society. It sketches possible fundamental philosophical approaches to prescription of educational objectives from religious, metaphysical or teleological and normative objectives to the education founded on ideology or pragmatism. The author also introduces a new approach to educational objectives through the axiomatic initial values.

Vývoj výchovy v rodine v európskej tradícii pedagogického myslenia *The Development of Education in Family in the European Tradition of Pedagogical Thinking*

doc. PhDr. Mária Potočárová, PhD.

*Katedra pedagogiky, Filozofická fakulta Univerzity Komenského, Gondova 2, 818 01 Bratislava, Slovakia
potocarova@fphil.uniba.sk*

Konferenčný príspevok prináša prierezový antropologicko – historický pohľad na vývoj rodinnej výchovy v jednotlivých historických etapách. Zachycuje pritom obdobie od antiky po nástup moderny. Štúdia poukazuje na korene a pôvod rodiny a celkového diania v nej, vrátane špecifik výchovného pôsobenia. Podoby rodinného života a realizovanej výchovy sú zároveň obrazom usporiadania politických, sociálnych pomerov príslušnej doby.

The conference paper brings a continual anthropological-historical overview of the development of family education in individual historical stages. It captures the period from antiquity until the beginning of the modern age. The study refers to the roots and origins of family and global processes taking place in it, including the particularity of educational

effects. The forms of family life and corresponding upbringing are a reflection of the arrangement of political and social relations as well.

Filosofie výchovy - Moudrost z lásky nebo láska k moudrosti? *Philosophy of Education - Wisdom out of Love or Love for Wisdom?*

Mgr. Miriam Prokešová, PhD.

*Pedagogická fakulta Ostravské univerzity, Reální 5, 701 03 Ostrava, Czech Republic
miriam.prokesova @osu.cz*

Pohled na současnou koncepci výuky filosofie výchovy v České republice. Chápání filosofie výchovy v kontextu současného světa. Její význam a přínos – co může filosofie výchovy dnešním mladým lidem dát, čím je může profesně i osobně obohatit? Proč se vůbec zabývat filosofií výchovy – nestačí dějiny filosofie? V čem můžeme spatřovat rozdílnost v přístupech?

Contemporary conception of philosophy of education in Czech Republic. Comprehension of philosophy of education in the context of contemporary world. Its meaning and contribution: What can philosophy of education give to young people of present? How can it enrich them professionally and personally? Why to deal with philosophy of education as such – won't history of philosophy do? Where can we see differences in approaches?

Personalistické východiská pre teóriu kultivácie človeka *Personalistic Foundations for the Theory of Cultivation of Human*

doc. PhDr. Andrej Rajský, PhD.

*Katedra pedagogických štúdií, Pedagogická fakulta Trnavskej Univerzity v Trnave,
Priemyselná 4, 918 43 Trnava, Slovakia
arajsky@gmail.com*

Ak do výmeru základných atribútov človeka zapadá to, že je *homo educabilis*, tak vnímame jeho ontologický štatút v dynamickom rozmere, v rozmere stávania sa, uskutočňovania, rozvíjania. Vychádzajúc z presvedčenia, že kultivácia človeka je autentická len s ohľadom na jeho nescudziteľnú autonómiu a dôstojnosť, v príspevku predkladáme základné tézy personalistickej antropológie, ktoré majú šancu stať sa východiskami neredukčného a pritom rozvojového prístupu k edukácii. S úsilím o identifikáciu týchto východiskových téz sa vraciame k vybraným historicky vyprofilovaným personalistickým filozofickým koncepciám (E. Mounier, L. Stefanini, M. Scheler, E. Levinas, J. Maritain), aby sme z nich extrahovali spoločné prvky, ktoré prispievajú k obnovenému pohľadu na výchovu človeka ako

osoby. Článok je príspevkom ku konštituovaniu personalisticky orientovanej pedagogickej antropológie v kontexte reifikačných tendencií súčasnej krízou poznačenej kultúry.

If the fact that being homo educabilis fits into the area of fundamental attributes of human being, then we perceive their ontological statute in the dynamic dimension, in the dimension of becoming, self-actuating, developing. Coming out from the conviction that the cultivation of man is authentic only with regard to his unalienable autonomy and dignity, in this paper we present the basic theses of the personalistic anthropology which have a chance to become starting-points of an unreduced and at the same time developing approach to education. Aiming to identify these starting-point theses we return to the selected and historically profiled personalistic philosophical conceptions (E. Mounier, L. Stefanini, M. Scheler, E. Levinas, J. Maritain) in order to extract the common elements which will contribute to the renovated view at the education of man being a personality. The paper is a contribution to the constitution of personalistic-orientated pedagogical anthropology in the context of the reifying tendencies in the present crisis-marked culture.

Vzťah učiteľ - žiak u Alberta Camusa

The Teacher Student Relationship: Ideas from the Life and Work of Albert Camus

Prof. Raniero Regni

Facoltà di Scienze della Formazione, LUMSA, Piazza delle Vaschette 101, 00193 Roma, Italy

raniero.regni@libero.it

Učiteľ je ten, kto učí to, čo nie je napísané v knihách. Učiteľ vyučuje svoj odbor a ešte niečo navyše, ako je istota skutkov a myslenia, intelektuálna poctivosť, zanievanie a túžba po poznání, odvaha uvažovať, schopnosť posudzovať, hrdosť na vlastnú väčšiu dospelosť a radosť z poskytovania seba samého iným. Dobrý učiteľ poskytuje uspokojivé vysvetlenia, veľký učiteľ zneisťuje, spôsobuje nepokoj, vyzýva ku kladeniu námietok.

A. Camus a jeho učelia. Vo fenomenológii vzťahu učiteľ-žiak G. Steiner identifikuje tri hlavné scenáre: 1) učelia, ktorí zničili svojich žiakov; 2) žiaci, ktorí prevrátili, zradili a zničili svojich učiteľov; 3) vzájomná výmena erosu a dôvery; učiteľ sa pri vyučovaní učí od svojho žiaka; intenzita dialógu prerastá do priateľstva. Vzťah A. Camusa so svojimi učiteľmi L. Germainom a J. Grenierom má tretiu z uvedených podôb: obdiv a vďačnosť, duch tvoriaci ducha, priateľstvo pretrvávajúce po celý život, ktoré možno ani neďakuje, ale žiada, aby stále pokračovalo.

Camus učiteľ. Vzor dospelého pre výchovu dospelých: žiak sa stáva učiteľom. Ako prekonať pedagogiku esencie a pedagogiku existencie.

A teacher is the one who teaches what is not written in the books. A teacher teaches his subject area and yet something more, just like the certainty of deeds and thinking,

intellectual honesty, devotion and craving for knowledge, courage to contemplate, ability to assess, pride for one`s own greater maturity and joy of delivering one`s self to the others. A good teacher provides satisfying explanations; a great teacher makes their student uncertain, causes restlessness and encourages them to express objections. A. Camus and his teachers. In the phenomenology of the teacher – student relationship G. Steiner identifies three main scenarios: 1) teachers who destroyed their students; 2) students who inverted, betrayed and destroyed their teachers; 3) mutual exchange of eros and trust; teacher, while teaching, learns from their student; the intensity of the dialogue grows out into friendship. The relationship of A. Camus with his teachers L. Germain a J. Grenier has the third of the given forms: admiration and thankfulness, a spirit creating a spirit, friendship continuing throughout the whole life that maybe even doesn`t thank but requires its continuation. Camus as a teacher. A model example of an adult for education of adults: a student becomes a teacher. How to overcome pedagogy of essence and pedagogy of existence.

K vybraným témam filozofie výchovy (PAIDEIA a koncept prirodzeného sveta)

On the Selected Themes of Philosophy of Education (Paideia and the Concept of the Natural World)

Mgr. Peter Rusnák, PhD.

*Katedra etiky a morálnej filozofie, Filozofická fakulta Trnavskej univerzity v Trnave,
Hornopotočná 23, 918 43 Trnava, Slovakia
peter.rusnak@truni.sk*

V predkladanej eseji sa autor venuje fenoménu, ktorý považuje za fundamentálny, vzťahu výchovy a koncepcii prirodzeného sveta (Lebenswelt) vo filozofii výchovy. Domnieva sa, že otázka zodpovednosti je aktuálnou výzvou pre filozofiu výchovy, ktorá je v nej implicitne obsiahnutá, dokonca, že práve v tom, ako rozumieme edukácii, jej úlohe a miestu vo výchovných a vzdelávacích inštitúciách postmodernej spoločnosti, sa ďalej odvíja aj výzva k zodpovednosti učiteľa v súčasnom svete. Postmoderná situácia je pritom sociálnym faktorom, ktorý odkazuje k výzve zodpovednosti za súčasnosť. Postmodernu však vnímam ako zásadne ambivalentný sociálny fakt: na jej negatíva, ale aj pozitívne momenty sa pokúsím ukázať v tomto referáte.

In the submitted essay the author deals with the phenomenon that he considers being fundamental - the relationship of education and the conception of natural world (Lebenswelt) in the philosophy of education. He believes that the question of responsibility is a current challenge for philosophy of education, which is implicitly included in it. Moreover, the way we understand education, its role and position in educational institutions in the postmodern society is linked with the responsibility of a teacher in the present world. Postmodern situation is a social factor that refers to a challenge of responsibility for the

present. I see the postmodern era as a definitely ambivalent social fact: its negatives and positives will be pointed to in this paper.

Systematika súčasných smerov pedagogiky ***Systematics of Contemporary Pedagogical Movements***

Prof. dr hab. Bogusław Śliwerski

95-080 Tuszyn, ul. Tysiąclecia 9, Poland

boguslawsliewski@gmail.com

Autor sa v príspevku zamýšľa nad súčasnými pedagogickými prúdmi, ktorých idey, zrodené v určitých podmienkach, sa do istej miery oddeľujú od pôvodného teritória a tvorcu, prekračujú najvzdialenejšie hranice a dosahujú všade tam, kde sa kulturný človek zaoberá vecami výchovy. Majú teda celosvetový obeh. Pedagogické prúdy, fundamentálne pre našu kultúru, pretrvávajú v dejinách vďaka ich neustálej reinterpretácii.

Vo vedách o výchove existuje mnoho paradigiem a v spojení s nimi mnoho prúdov či smerov, ktoré si odporujú, a v dôsledku spoločensko-politických podmienok je možné rozpoznať tendencie tlakov autority na to, aby niektorý z nich (najbližší ich záujmom) bol umiestnený v centre ako záväzný a dominujúci nad ostatnými.

The author of the paper contemplates about contemporary pedagogical directions whose ideas, born in certain conditions, separate themselves into certain extent from the original territory and creator, surpass the furthest borders and reach wherever a cultural human being deals with the issues of education. Thus they have a worldwide circuit. Pedagogical directions, fundamental for our culture, endure in our history thanks to their constant reinterpretation. In educational sciences there exists a number of paradigms and in connection to them a number of directions or movements that contradict each other and as a result of social-political conditions it is possible to recognise tendencies of authority pressure to place some of them (the one that is the closest to their interests) in the centre, being obligatory and dominating over the others.

Filozofia výchovy v Poľsku v 20. storočí *Philosophy of Education in Poland in 20th century*

Prof. nadv. dr hab. Sławomir Sztobryn

*Zakład Pedagogiki Filozoficznej, Uniwersytet Łódzki, 91-408 Łódź, ul. Pomorska 46/48,
Poland*

s.sztobryn@wp.eu

Poľská filozofia výchovy sa vyvíja od čias Sebastiána Petrycy (1554 – 1626), ktorý prekladom Aristotela do poľského jazyka založil poľskú filozofickú terminológiu. V 18. storočí bola filozofia výchovy sledovaná Komisiou národného vzdelávania a výchovy a v období romantizmu boli najvýznamnejšími predstaviteľmi J. M. Hoene-Wroński a B. F. Trentowski. Trentowski vyvinul koherentný filozofický systém a národný epos Chowanna založený na tomto systéme. Ohlas mal tiež na Slovensku. V 20. storočí pokračoval rozvoj poľskej a európskej koncepcie filozofickej pedagogiky (S. Hessen, B. Nawroczyński, W. Wąsik, L. Chmaj). V období po 2. svetovej vojne výrazne dominovala marxistická pedagogika, ktorej najvýznamnejším predstaviteľom bol B. Suchodolski, v oblasti Lodže mala filozofia výchovy zachované svoje axiocentrické pokračovanie: S. Hessen, K. Kotłowski, S. Sztobryn. Po páde komunizmu v roku 1989 nastal obrat k najnovším postmoderným tendenciám (L. Witkowski, T. Szkudlarek, W. Andrukowicz, Z. Melosik, J. Gara a veľká skupina mladých vedcov zdržených v Spoločnosti filozofickej pedagogiky). Súčasná filozofia výchovy vychádza z rozličných filozofických a metodologických orientácií ako personalizmus, historicizmus, postmoderna, hermeneutika a fenomenológia.

Polish philosophy of education has been developing since the times of Sebastian Petrycy (1554-1626), who translating Aristotle into Polish established Polish philosophical terminology. In 18th century philosophy of education was pursued by Commission of National Education and in the period of Romanticism the most remarkable representatives were J. M. Hoene-Wroński and B. F. Trentowski. Trentowski developed a coherent philosophical system and a national epos Chowanna based on the system. It found its response in Slovakia, too. In 20th century the development of Polish and European concepts of philosophical pedagogy (Hessen, B. Nawroczyński, W. Wąsik, L. Chmaj) continued. In the period after WWII it was the Marxist pedagogy that strongly dominated, B. Suchodolski being its most important representative; in the Łódź area philosophy of education preserved its axiocentric continuation: S. Hessen, K. Kotłowski, S. Sztobryn. After the fall of communism in 1989 there was a turn towards the latest post-modern tendencies (L. Witkowski, T. Szkudlarek, W. Andrukowicz, Z. Melosik, J. Gara and a large group of young scholars associated in Society of Philosophical Pedagogy). The contemporary philosophy of education follows from diversified philosophical and methodological orientations such as Personalism, Post-modernism, Historicism, Hermeneutics, or Phenomenology.

Filozofia výchovy v procese formovania modernej slovenskej školy v 19. storočí

Philosophy of Education in the Process of Formation of the Modern Slovak School in the 19th Century

Mgr. Janka Štulrajterová, PhD.

*Filozofická fakulta Univerzity Komenského, Gondova 2, 818 01 Bratislava 16, Slovakia
stulrajterova@fphil.uniba.sk, jana.stulrajterova@gmail.com*

V prvej polovici 19. storočia tvorili školské problémy neoddeliteľnú súčasť politických, národných a kultúrnych programov Slovákov a angažovanie sa politických predstaviteľov a učiteľov. Kľúčovými témami sa stali vyučovací jazyk a demokratizácia vzdelávania. Intelektuáli, pod vedením Ľudovíta Štúra boli zomknutí v spoločnom zápase o myšlienku slobody pre slovenský národ. Dôležitú úlohu v boji za slovenské školy hrali Štúrove Slovenské národné noviny. Autorka príspevku analyzuje Žiadosti slovenského národa z 10. mája 1848 (národný a politický program), ktorý pojednáva vo svojich významných bodoch aj o potrebe vzdelávania slovenského ľudu vo svojom materinskom jazyku a zakladaní slovenských škôl všetkých stupňov a typov. Dôležitým bodom je aj vznik nedeľných škôl, či založenie prvého učiteľského ústavu na prípravu učiteľov v Spišskej Kapitule. Boj o slovenskú školu pokračoval potom v druhej polovici 19. storočia.

In the first half of the 19th century school issues formed an integral part of the political, national and cultural programme of the Slovak political representatives and teachers. The language of instruction and democratisation of education were key topics. Intellectuals, under the leadership of L. Štúr, were serried together and linked their patriotism with the idea of freedom for the nation. Štúr's Slovenské národné noviny (The Slovak National Newspaper) played an important role in the struggle for Slovak schools. The author of the paper analyses the Requests of the Slovak Nation from 10th May 1848 (a national and political programme) where education of Slovak people in their mother tongue and establishment of Slovak school of all levels and types were among the core points. An important point is also setting up Sunday schools or establishing the first teaching department in Spišská Kapitula. Struggle for the Slovak school then continued in the second half of the 19th century.

Filozofia výchovy v klasickom Grécku. Problematika predmetu a metodológie

Philosophy of Education in Classical Greece. Subject Matter and Methodology Issues

Dr. Marcin Wasilewski

Zakład Pedagogiki Filozoficznej, Uniwersytet Łódzki, 91-408 Łódź, ul. Pomorska 46/48, Poland

marcin.hubert.wasilewski@gmail.com

Súčasný stav výskumu filozofie výchovy v klasickom Grécku (5. a 4. storočie pred Kr.) je obsiahnuté v mnohých cenných publikáciách (S. Scolnicov, R. Curren, E. Schiappa, Y.L. Too, W. Wróblewski, M. Wesoly, K. Tuszyńska-Maciejewska, L. Turos) venovaných predovšetkým skúmaniu názorov skvelých klasických filozofov (Sokrates, Platón, Aristoteles), rétorikov (Isokrates) a sofistov (Protagoras). A tak v literatúre zaoberajúcou sa touto témou, dominujú čiastkové formulácie s len niekoľkými syntetickými skúmaniami (W. Jaeger, H. Marrou, F. Beck, Y.L. Too, S. Sztobryn, B. Kudláčová). Pre vhodné rozpoznanie filozofie výchovy v klasickom období je nevyhnutné vziať do úvahy historický a filozofický výskum historických prameňov zahrňujúc problematiku edukácie (paideia) v štyroch prúdoch reflektovania v tej dobe: poézia, filozofia, sofistika a rétorika. Toto je zásadné pre rozlíšenie troch generácií mysliteľov: (1) Protagoras, Prodikos, Hippias, Hippokrates, Gorgias, Antifón, Sokrates, Demokritos, (2) Platón, Aristofanes, Alkidamas, Aristippos, Antisthenés, Xenofón, Isokrates, (3) Aristoteles, Aeschines, Demosthenes. Vďaka takémuto znázorneniu témy je možné poznať históriu pedagogických termínov a problémov (históriu filozofie výchovy) v klasickom Grécku.

The current state of research into philosophy of education in classical Greece (5th and 4th century B.C.) encompasses a range of valuable publications (S. Scolnicov, R. Curren, E. Schiappa, Y.L. Too, W. Wróblewski, M. Wesoly, K. Tuszyńska-Maciejewska, L. Turos) devoted mainly to examination of attitudes (views) of outstanding classical philosophers (Socrates, Plato, Aristotle), rhetoricians (Isocrates) and sophists (Protagoras). Therefore, in the literature on the topic, partial formulations are dominant with only few synthetic examinations (W. Jaeger, H. Marrou, F. Beck, Y.L. Too, S. Sztobryn, B. Kudlacova). For the appropriate recognition of philosophy of education in classical era it is indispensable to take into account historical and philosophical research of historical sources including issues of education (paideia) in four currents of reflection at that time: poetry, philosophy, sophistry and rhetoric. It is essential in distinguishing three generation of thinkers: (1) Protagoras, Prodicus, Hippias, Hippocrates, Gorgias, Antiphon, Socrates, Democritus, (2) Plato, Aristophanes, Alcidamas, Aristippus, Antisthenes, Xenophon, Isocrates, (3) Aristotle, Aeschines, Demosthenes. Thanks to such illustration of the topic it is feasible to recognize the history of pedagogical terms and problems (history of philosophy of education) in classical Greece.

Antropologické východiská edukability človeka v pedagogickej koncepcii J. J. Rousseaua

The Anthropological Background of Educability of Human in the Educational Thinking of J. J. Rousseau

Mgr. Marek Wiesenganger

*Katedra pedagogických štúdií, Pedagogická fakulta Trnavskej univerzity v Trnave,
Priemyselná 4, 917 01 Trnava, Slovakia
lukochod@gmail.com*

Pedagogická koncepcia J. J. Rousseaua je historicky spätá s francúzskym osvietenstvom, uprostred ktorého vzniká a súčasne je s ním v niektorých východiskách v protiklade. Vzniká v období novej racionality, ktorá sa neuspokojila s abstraktnými, do seba uzavretými pravdami a odmietla požiadavku uznať vlastnú ohraničenosť. Táto nová racionalita chcela podľa nových princípov sformulovať odpovede na všetky základné otázky človeka. Autor vo svojom príspevku predstavuje základné antropologické východiská pedagogickej koncepcie J. J. Rousseaua prezentované v diele *Emil alebo O výchove*, ktoré boli formulované v širšom kontexte reflexie o prirodzenosti človeka, možnostiach a význame edukability, cieľoch výchovy, význame spoločnosti pre výchovu a tiež v kontexte reflexie o samotnej podstate výchovy. Autor tiež analyzuje vnútornú konzistentnosť koncepcie edukability a edukácie s antropologickými východiskami v spomínanej pedagogickej koncepcii. Zámerom autora je poukázať na aktuálnosť niektorých základných téz J. J. Rousseaua pre súčasnú pedagogickú reflexiu.

The educational thinking of J.J. Rousseau is historically bounded up with the French Enlightenment, in midst of which it begins but at the same time it is in contrast with some of its foundations. It starts in the period of new rationality when the abstract and self-centred truths were not satisfactory and it refused the requirement to sustain own boundaries. This new rationality wanted to formulate answers to all the fundamental questions of man according to new principles. In his paper the author introduces fundamental anthropological scopes of educational thinking of J.J. Rousseau presented in his work Emile: or, On Education that were defined in the larger context of reflection about the nature of man, possibilities and significance of educability, aims of education, the importance of society in the education and also in the context of reflection about the very essence of education. Author also analyses the inner consistency of the concept of educability and education with the anthropological foundations in the mentioned educational thinking. The author's intention is to point out to the currentness of some of the principal thesis of J.J. Rousseau for contemporary pedagogical reflection.

Myšlení moudrosti ve výchově *Thinking of Wisdom in Education*

Mgr. Zbyněk Zicha

*Katedra občanské výchovy a filosofie, Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy, M.D.
Rettigové 4, 116 39 Praha 1, Czech Republic
zzby@centrum.cz*

Příspěvek pojednává o způsobech chápání vzájemného vztahu *moudrosti* a *výchovy* a o důsledcích vyplývajících z různých porozumění či neporozumění úloze moudrosti ve výchově. Autor se nejprve zaměřuje na problém moudrosti v kontextu výchovy a vzdělávání a táže se, *zda* a *kde* je myšlena moudrost ve výchově, *jakými způsoby* lze ve výchově moudrost myslet, potažmo jak je důležité a zda je vůbec prakticky možné *myslet moudrost ve výchově*. (Do protikladu k uzavřenému, netázajícímu porozumění moudrosti jako mnoho-učenosti, vlastnění pravdy či držení exkluzivní pozitivní vědomosti je kladeno otevřené, v tázání zabydlené rozumění moudrosti, které se může orientovat na lásku k moudrosti, na moudrost lásky, na moudrost jako ideu či jako intenci k jedinému, případně na moudrost jako na odvážné i zdrženlivé vytrvávání v tázání.) Na základě rozlišení mezi různými druhy porozumění moudrosti a mezi různým ohodnocením potřeby myslet moudrost ve výchově promýšlí autor vztah filosofie výchovy a věd zabývajících se výchovou.

The paper deals with the ways of understanding of the mutual relation between wisdom and education, and then it discusses consequences of different understandings or misunderstandings of the role of wisdom in education. Firstly, author focuses on the issue of wisdom itself in the context of education, and he asks whether, where and how is wisdom meant in education. He is interested in the key distinction between questioning comprehension of wisdom and comprehension tending to simplify wisdom to make it easily useful for teaching process. Secondly, on the basis of foregoing reflection, he tries to think over the problem of relationship between philosophy of education and sciences dealing with education.

**Kultúrno-tvorivé procesy a eticko-hodnotová dimenzia výchovy
v transformujúcej sa spoločnosti**
*Cultural and Creative Processes and Value-Ethical Dimension of Education
in the Transforming Society*

Prof. PhDr. PaedDr. Martin Žilínek, PhD.

*Filozofická fakulta Univerzity Komenského, Gondova 2, 81499 Bratislava, Slovakia
zilinek@fphil.uniba.sk*

V prvej časti príspevku je rozpracovaná základná rovina hodnotovo-morálnej kultivácie osobnosti. Kultúru a morálku chápeme ako spoločensko-historické fenomény. Kultúra ako fenomén typicky ľudský je výrazom stupňa spoločenského vývoja. Morálka je fenomén hodnotiaci a regulatívny v oblasti správania a ľudských skutkov.

V druhej časti príspevku je rozpracovaná morálno-hodnotová rovina výchovy osobnosti. Spravidla každá spoločnosť si tvorí svoj vlastný hodnotový model. Treba pochopiť a porozumieť jeho esenciálnemu základu, tým je hodnotová paradigma.

V tretej časti príspevku je rozpracovaná taxonomická pozícia výchovy v transformujúcej sa spoločnosti v Slovenskej republike začiatkom deväťdesiatych rokov. Začína sa budovať "nová pozícia" celej duchovnej kultúry. Mení sa chápanie "humanitas" do svojej najvlastnejšej podstaty, k najhlbšiemu zmyslu svojho "ja".

In the first part of the study the base level of value and moral cultivation of personality has been focused on. Culture and morality have been qualified as historical and social phenomena. Culture as typically human phenomenon represents the standard of social development. In the sphere of behaviour and human needs, morality is an evaluative and regulative phenomenon. The moral and value level of personality education is dealt with in the second part of the study. By rule every society creates its own value model. It is needed to understand its essential basis, this being a value paradigm. Taxonomical position of education in the transforming society in Slovak republic at the beginning of the 1990s is dealt with in the third part of the study. A "new position" of the whole spiritual culture is being built. The understanding of "humanitas" into its most actual essence, the deepest meaning of one`s own "me" is being changed.

V prípade záujmu o výmenu informácií sa môžete s nami elektronicky kontaktovať na adrese: doc. PhDr. Andrej Rajský, PhD. – arajsky@gmail.com